

Περιεχόμενα :

1. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
2. ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΝΙΣΣΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
3. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΦΟΝΙΣΣΑ
4. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ
5. ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΦΟΝΙΣΣΑΣ
6. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΣΚΙΑΘΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
7. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΣΚΙΑΘΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης γεννήθηκε στη Σκιάθο, στις 4 Μαρτίου 1851 και πέθανε 3 Ιανουαρίου 1911. Η οικογένειά του ήταν, όπως συνέβαινε συνήθως την εποχή εκείνη, πολύτεκνη. Ο πατέρας του Αδαμάντιος Εμμανουήλ, γόνος ναυτικής οικογένειας, ήταν ιερέας του νησιού. Η μητέρα του Γκιουλώ (Αγγελική) Αλεξάνδρου Μωραΐτη καταγόταν από αρχοντική οικογένεια του Μυστρά, Φοίτησε στο Γυμνάσιο (με πολλές διακοπές, λόγω οικονομικών δυσκολιών) στη Χαλκίδα και στον Πειραιά και το τελείωσε στο Βαρβάκειο της Αθήνας. Το 1872 επισκέφτηκε το Άγιο Όρος μαζί με τον φίλο του Νικόλαο Διανέλο, αργότερα μοναχό Νήφωνα, όπου παρέμεινε οκτώ μήνες ως δόκιμος μοναχός. Μη θεωρώντας τον εαυτό του άξιο να φέρει το «αγγελικό σχήμα», επέστρεψε στην Αθήνα και γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών την οποία, δεν τελείωσε.

Άρχισε το συγγραφικό του έργο με ιστορικά μυθιστορήματα, περιπετειώδη και ρομαντικά (Η Μετανάστις, Οι Έμποροι των Εθνών, Η Γυφτοπούλα), αλλά αργότερα στράφηκε στο διήγημα, όπου και διέπρεψε. Θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους Νεοέλληνες πεζογράφους και ο κυριότερος εκπρόσωπος του ηθογραφικού διηγήματος.

Από τα 200 περίπου διηγήματά του τα πιο πολλά αναφέρονται στη ζωή των απλών ανθρώπων της Σκιάθου, ενώ ένας δεύτερος μικρότερος κύκλος αντλεί θέματα από τη ζωή στις φτωχογειτονιές της Αθήνας.

Γλώσσα του είναι η καθαρεύουσα, διάσπαρτη όμως από λέξεις και φράσεις των εκκλησιαστικών βιβλίων, καθώς και από λέξεις της δημοτικής· στη δημοτική εξάλλου (και ιδίως στο ιδίωμα της Σκιάθου) είναι γραμμένοι και οι διάλογοι. Ο Παπαδιαμάντης δεν μπόρεσε να εκδώσει ο ίδιος κανένα βιβλίο όσο ζούσε· τα έργα του τα δημοσίευε σε εφημερίδες και περιοδικά. Μετά το θάνατο του έγιναν διάφορες εκδόσεις.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΝΙΣΣΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι «Η Φόνισσα» του Παπαδιαμάντη ανήκει στα κλασικά κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Εμφανιζόμενο για πρώτη φορά το 1903 – κυκλοφόρησε σε συνέχειες από τον Ιανουάριο ως τον Ιούνιο του 1903 από το περιοδικό «Παναθήναια» – είχε όλα τα στοιχεία που θα το καθιστούσαν κλασικό. Γιατί δεν ήταν μόνο η – έτσι κι αλλιώς – απaráμιλλη παπαδιαμαντική γλώσσα που ξεπερνούσε όλα τα δεδομένα και που τόσα έχουν ειπωθεί γι' αυτή, ούτε οι φοβερές περιγραφές της σκιαθίτικης πραγματικότητας που φανερώνουν σε απόλυτο βαθμό, σαν σε μικροσκόπιο, τη βαθύτερη οπτική μιας λαογραφίας η οποία είναι αδύνατο να εγκλωβιστεί στα στενά όρια της ενδυματολογίας ή των εορτολογίων ή των χρηστικών αντικειμένων της καθημερινότητας ή της αρχιτεκτονικής κλπ, αλλά διεισδύει,

με τρόπο ανυπόφορα φυσικό, μέσα στην ίδια την ανθρώπινη υπόσταση που γίνεται ένα με τον τόπο και την εποχή· είναι η ίδια η παπαδιαμαντική ματιά που συγκρούεται, σχεδόν αναγκαστικά, πάνω στα κοινωνικά τείχη που οδηγούν τους ανθρώπους στη δυστυχία. Και κάπου εδώ φτάνουμε στην καρδιά της εκκωφαντικής δύναμης που αποπνέει η «Φόνισσα», φτάνουμε δηλαδή στον πυρήνα της διαχρονικότητας του έργου που συνδυάζει τη δυναμική της ανένταχτης γλώσσας, της διεξοδικής περιγραφής, της αστυνομικής ατμόσφαιρας και της ηθογραφίας που λειτουργεί αντιστρόφως, ως πλαίσιο κι ως ερμηνεία μιας αποχαλινωμένης συμπεριφοράς ή αλλιώς ως κινητήριοις δύναμη ενός αυθόρμητου και ταυτόχρονα προσχεδιασμένου μακελειού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΦΟΝΙΣΣΑ

Η εξηντάχρονη Φραγκογιαννού κάθετε δίπλα στο τζάκι φροντίζοντας την μικρή εγγονή της και θυμάται τα παλιά της χρόνια. Έχει να κοιμηθεί για μέρες από το λίκνο του μωρού. Ύστερα άρχισε να θυμάται τον πατέρα της μετά την μητέρα της και τέλος τον γάμο της. Ξαφνικά εκεί που ταξίδευε ο νους της στα παλιά το μωράκι άρχισε να βήχει δυνατά και ξύπνησε την μητέρα του την λεχώνα. Την άλλη νύχτα ξενυχτούσε πάλι πάνω από το μωρό και θυμόταν το πώς ο άντρας της ζήτησε το χέρι της. Η Φραγκογιαννού είχε δυσκολίες με τα χρήματα του άντρα της γιατί ήταν λιγοστά και σκεφτόταν πώς να παντρέψει τις κόρες της. Ήταν Γενάρης όταν πρόσεχε τα εγγόνια της και ξαφνικά μπαίνει η Αμέρσα η αδελφή της στο δωμάτιο και της λέει για ένα όνειρο της και θυμήθηκε το περιστατικό που ο αδελφός της την είχε μαχαιρώσει και λέγοντας αυτά η Αμέρσα έφυγε. Εκεί που τα σκεφτόταν αυτά κατά λάθος πνίγει το μωρό που ήταν στην αγκαλιά της. Η Αμέρσα θυμάται το πώς φυγάδευσαν τον αδελφό της αλλά δεν τα κατάφεραν και μετά την δίκη του. Μετά από το πνιγμό του μωρού η Φραγκογιαννού βρίσκεται σε μια παράκρουση νομίζοντας ότι δεν ζει. Μετά από μια εβδομάδα την Κυριακή των βαΐων πηγαίνει σε ένα εξωκλήσι για να προσευχηθεί. Επιστρέφοντας σπίτι σκέφτηκε να μπει στο σπίτι του Γιάννη να δώσει κάτι γιατρικά για την γυναίκα του. Στον κήπο έπαιζαν τα δύο κορίτσια του Γιάννη και σκέφτηκε η Φραγκογιαννού ότι θα τον λύτρωνε αν τα σκότωνε. Με αυτήν την σκέψη έσπρωξε τα κορίτσια σε μια στέρνα, τα έπνιξε και άρχισε να φωνάζει τάχα για βοήθεια. Με τις φωνές βγήκε η άρρωστη μάνα των κοριτσιών και φώναζε τον άνδρα της. Το βράδυ έμεινε μαζί με το ζευγάρι και για την πάρου καταθέση οι χωροφύλακες. Μετά τις διακοπές του Πάσχα η Φραγκογιαννού μαζί με την κόρη της έπλενε τα ρούχα του Αλέξανδρου του Ρασμαή και δίπλα τους έπαιζαν μικρά παιδιά με έντονη φασαρία. Ενώ αυτή τα έλεγε να σταματήσουν αυτά την κοροΐδευαν. Κατά το μεσημέρι η Φραγκογιαννού έστειλε την κόρη της σπίτι να πάρει κάτι να φάνε και μαζί με την κόρη φύγανε και παιδιά μένοντας η κόρη του κυρ Αλέξανδρου

που την κοροΐδευε περισσότερο. Το μικρό κορίτσι ανέβηκε σε κάτι ξύλα που σκέπαζαν ένα πηγάδι ,αλλά ξύλα δεν άντεξαν το βάρος της και έσπασαν. Έπεσε μέσα και φώναζε βοήθεια αλλά η Φραγκογιαννού δεν την βοήθησε. Η Φραγκογιαννού χάρηκε αλλά για να μην την υποπτευθούν έφυγε με την δικαιολογία ότι πήγαινε και αυτή σπίτι γιατί πεινούσε πολύ. Αφού βρήκαν πνιγμένο το κοριτσάκι οι χωροφύλακες ρώτησαν την Φραγκογιαννού αν ξέρει τίποτα και αυτή είπε την δικαιολογία της. Αυτό οι αστυνόμοι το θεώρησαν ύποπτο και έδωσαν εντολή να την συλλάβουν. Η Φραγκογιαννού έφυγε από το σπίτι της και πήγε στην Μαρουσώ που της χρωστούσε χάρη. Η Μαρουσώ την έκρυψε στο υπόγειό της. Επειδή δεν ήθελε να κάτσει άλλο εκεί κάτω έφυγε στην εξοχή και βρήκε καταφύγιο σε μια σπηλιά. Έμεινε εκεί το βράδυ και είδε εφιάλτες. Έτσι το άλλο πρωί βγήκε να περπατήσει και συνάντησε τον Λυρίγκο που της ζήτησε να πάνε σπίτι γιατί γεννούσε η γυναίκα του. Πήγε λοιπόν να ξεγεννήσει την γυναίκα του. Το νεογέννητο ήταν κορίτσι και έτσι πήγε να το σκοτώσει αλλά προτού προλάβει μπουκάρουν οι χωροφύλακες και αυτή το σκάει από το παράθυρο και αρχίζει να τρέχει. Στο δρόμο συναντάει έναν βοσκό που της λέει να πάει σπίτι του για να γιατρέψει την γυναίκα του και έτσι πήγε. Πριν προλάβει να κάτσει μπαίνει μέσα ο βοσκός και της λέει ότι έρχονται οι χωροφύλακες και για ακόμη μια φορά το βάζει στα πόδια. Ξαφνικά συναντάει πάλι τον Λυρίγκο και πάνε σπίτι του. Το βράδυ πήγε δίπλα στο νεογέννητο κοριτσάκι και πνίγοντάς το φεύγει κάνοντας όμως θόρυβο που ξύπνησε την γιαγιά η οποία είδε το πνιγμένο μωρό και φώναζε για το φονικό. Η Φραγκογιαννού πήγε πάλι στην εξοχή και πλέον σε μια σπηλιά δίπλα στο πέλαγος. Το άλλο πρωί η γυναίκα πάει στον παπά να εξομολογηθεί και για κακή της τύχη συναντάει τους χωροφύλακες και αρχίζει να τρέχει. Έφτασε σε ένα σημείο που λέγετε το μονοπάτι στο κλήμα πηδώντας από ένα απότομο βράχο στον άλλο για να ξεφύγει από τους χωροφύλακες. Μετά από λίγο έκατσε να ξαποστάσει λίγο και ξανά ξεκίνησε για τον αι Σώστη και όπως πήγε να περάσει από ένα σημείο με ολισθηρή άμμο έπεσε και την σκέπασε το κύμα και αφού η Φραγκογιαννού δεν ήξερε κολύμπι πνίγηκε ανάμεσα στην θεία και στην ανθρώπινη δικαιοσύνη.

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

Ο χώρος

Η φόνισσα εκτυλίσσεται στη Σκιάθο, δηλαδή στο γενέθλιο χώρο του Παπαδιαμάντη. Οι τοποθεσίες που περιγράφονται στο αφήγημα με λεπτομέρειες (ο Αι-Γιάννης ο Κρυφός, ο Άγιος Σώστης) μπορούν να επισημανθούν στο χάρτη του νησιού.

Ο ρεαλισμός

Ο Παπαδιαμάντης ως ρεαλιστής πεζογράφος παρουσιάζει πρόσωπα και πράγματα χωρίς εξιδανίκευση, ως έχουν, επιμένοντας στις λεπτομέρειες. Διαγράφει το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, τις κοινωνικές συνθήκες της εποχής, την οικονομική δυσπραγία, τη

σκληρή βιοπάλη, τους κοινωνικούς θεσμούς: προίκα, μετανάστευση, κοινωνικές αντιλήψεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις δύο πρώτες παραγράφους του αφηγήματος, όπου ο συγγραφέας σκηνοθετεί και σκηνογραφεί αποδίδοντας ρεαλιστικά το χώρο διάπραξης του πρώτου εγκλήματος, το εσωτερικό του σπιτιού της Δελχαρώς, τη φτώχεια, τα έπιπλα, τον ελλιπή φωτισμό και θέρμανση, την αρρώστια, την αγρύπνια, τις δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης. Στις επόμενες παραγράφους το πρόσωπο της ηρωίδας, προπάντων όμως ο ψυχικός της κόσμος, οι διαλογισμοί της ιχνογραφούνται λεπτομερέστερα, καθώς αναπολεί τη ζωή της και την αναπλάθει με σκοτεινά χρώματα.

Ο ιστορικός και ο δραματικός χρόνος

Σε όλο το διήγημα δεν προκύπτει ο χρόνος που γίνεται αναφορά η όλη ιστορία. Η βιβλιογραφία ωστόσο μας πληροφορεί ότι μελετητές τοποθετούν την υπόθεση του έργου γύρω στα 1870, ενώ η χρονική διάρκεια του μύθου εκτείνεται από τον Ιανουάριο μέχρι τον Μάιο. Η αφήγηση διακόπτεται συχνά από το παρελθόν που έρχεται ως ανάμνηση. Οι αναδρομές αυτές είναι απαραίτητες καθώς έτσι ο αναγνώστης μπορεί να έχει μια πλήρη εικόνα της Φραγκογιαννούς και να φανεί πως διαμόρφωσε την ιδεολογία της που την οδήγησε στο έγκλημα.

Η γλώσσα

Η Φόνισσα είναι ένα αριστούργημα γραφής, όπου αποτυπώνονται όλες οι αποχρώσεις της παπαδιαμαντικής γλώσσας. Αποτελεί σύνθεση λέξεων και τύπων της δημοτικής, ιδιαίτερα στους διαλόγους (μισοπλαγιασμένη, δεν έχετε το νου σας, κρέμασμα ανάποδα θέλουνε), της λόγιας ή της αρχαίας (πενιχρά κλίνη, βρέμουσαν φλόγαν), και λαϊκών παραμυθιών (αν είναι φίλος να χαρεί, αν είν' εχθρός να σκάσει).

Περιγραφή και εικονοπλασία

Πολλές είναι οι εικόνες που πλάθει ο Παπαδιαμάντης με ρεαλισμό και λεπτομέρεια για να επιτύχει τη θαυμάσια εικόνα της αφήγησης. Χαρακτηριστικές είναι: η εικόνα δωματίου μέσα στο οποίο βρισκόταν η Φραγκογιαννού με το μωρό, η θέα από το λόφο του Αγίου Αντωνίου, η καλύβα του Γιάννη του Περιβολά. Δύο εξαιρετικές σκηνές που κρατούν σε εγρήγορση τον αναγνώστη είναι: ο διπλός φόνος των κοριτσιών του Περιβολά και ο πνιγμός της φόνισσας στο πέραςμα του Αγίου Σώστη.

Ο διάλογος

Η διακοπή της αφήγησης από ζωντανά διαλογικά μέρη την κάνει ακόμη πιο ενδιαφέρουσα και άμεση. Οι φράσεις είναι σύντομες σε λαϊκή γλώσσα. Ενδιαφέρων είναι ο διάλογος ανάμεσα στη Φόνισσα και τα δύο μικρά κοριτσάκια του Περιβολά, όπου χρησιμοποιούνται «παιδικές λέξεις» όπως πίτι (σπίτι), ζεν (δεν), ζω (εδώ), πατέλας (πατέρας).

Τα λαογραφικά στοιχεία

Στο διήγημα εντοπίζει κανείς πολλά από τον λαϊκό πολιτισμό των κατοίκων της Σκιάθου: το τζάκι, ο λύχνος, τα βότανα, τα μάγια, τα αντρικά ονόματα που προέρχονται από τα επαγγέλματά τους (Περιβολάς), τα γυναικεία ονόματα που προέρχονται από τα ονόματα των αντρών τους (Φραγκογιαννού από το σύζυγό της το Γιάννη το Φράγκο), οι κατάρες (Να μη σώσουν!). Ακόμη διαφαίνεται η θρησκευτικότητα των κατοίκων του νησιού, το οποίο είναι γεμάτο ερημοκλήσια (του Άι-Γιάννη του Κρυφού, του Αγίου Αντωνίου, του Αγίου Σώστη).

Ηθογραφία της Φόνισσας

Στο συγκεκριμένο διήγημα-νουβέλα, «κοινωνικό μυθιστόρημα», κατά τον Παπαδιαμάντη, κεντρικό πρόσωπο είναι η Φραγκογιαννού, ένας αντιδραστικός χαρακτήρας στο κατεστημένο της εποχής της, δηλώνοντας την αντίδρασή της μπροστά στη μοίρα των γυναικών του νησιού. Είναι μια γυναίκα σκληρή αλλά συνάμα ευαίσθητη και προβληματισμένη για τη θέση της γυναίκας, **«σκλαβιά του γυναικείου φύλου»**, την εποχή αυτή. Ο Παπαδιαμάντης, κατηγορεί την κοινωνία που υποβαθμίζει τη γυναίκα, τη θεωρεί κατάλληλη μόνο για το νοικοκυριό, τη χρησιμοποιεί σαν πράμα που δίνεται στον άνδρα της, χωρίς η ίδια να έχει προσωπική γνώμη και άποψη. Έτσι, με φεμινιστική ματιά ο Σκιαθίτης διηγηματογράφος, αναδεικνύει την αδικία στις σχέσεις των δύο φύλων και σκεπτόμενος επαναστατικά για την εποχή του καταγγέλλει την ανδροκρατούμενη νοοτροπία.

Η Φραγκογιαννού αποτελεί τραγικό πρόσωπο, αφού είναι συγχρόνως θύτης και θύμα. Θύτης γιατί διαπράττει έγκλημα, ώστε να προλάβει να μη γίνουν θύματα της μοίρας τους τα θύματά της αλλά και θύμα του κοινωνικού περιβάλλοντός της, μιας και η ίδια ζει δυστυχισμένη σε μια ανδροκρατούμενη κοινωνία. Η οικογένειά της δεν της προσέφερε ούτε τα πρότυπα, ούτε τις αξίες να διαπαιδαγωγηθεί σωστά (μάννα στρίγγλα γνωστή για τον άσχημο χαρακτήρα της και την ενασχόλησή της με τα μάγια), αλλά αντίθετα βιάστηκε να την «κουκουλώσει», κοινώς να την παντρέψει, δείχνοντας έτσι το μειωμένο ενδιαφέρον της για το μέλλον της κόρης της. Παντρεύτηκε κάποιον που αποδεικνύεται ανίκανος και άβουλος να θρέψει την οικογένειά του, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί η ίδια να δουλέψει σκληρά για την επιβίωση όλων. Τα παιδιά της δεν τα χάρηκε όσο θα ήθελε, αφού η φτώχεια τα αναγκάζει να ξενιτευτούν ή να καταλήξουν στη φυλακή.

Μια φτωχή, αμαθής, βασανισμένη γυναίκα, που ζει μέσα σε μια κοινωνία ανδροκρατούμενη που δεν τη βοηθά καθόλου, αντίθετα την καταπιέζει με τη νοοτροπία της. Αισθάνεται την καταπίεση του φύλου της, όπου η γυναίκα θεωρείται «αδύνατο μέρος», όπου οι γαμπροί απαιτούν μεγάλη προίκα για να τις παντρευτούν, όπου δεν συμφέρει να κάνει κάποιος κορίτσια, αφού τα κουκουλώνουν βιαστικά για να μη μείνουν γεροντοκόρες. Ζώντας λοιπόν μέσα σε ένα τέτοιο καταπιεστικό περιβάλλον συνειδητοποιεί σιγά-σιγά τη γυναικεία σκλαβιά της και τη κοινή γυναικεία μοίρα, και δοθείσης

ευκαιρίας «επαναστατεί». Η αφορμή ήταν η τελευταία τραυματική της εμπειρία, η άρρωστη εγγονή της.

Η γριά λοιπόν Φραγκογιαννού κάνοντας τον απολογισμό της ζωής της, ξενυχτώντας δίπλα στο

άρρωστο μωρό καταλήγει ότι «**ο βίος είναι ανώφελος, μάταιος και βαρύς**» και εξεγείρεται. Η εξέγερσή της όμως αυτή, λόγω του στενού μυαλού της, του βεβαρημένου ψυχισμού της και των ανύπαρκτων δυνατοτήτων της να αλλάξει τη ζωή της, εκφράζεται ως έγκλημα. Κι αρχίζει να σκοτώνει όσα θηλυκά παιδιά μπορεί, για να σώσει τα ίδια από τα μελλοντικά τους βάσανα και τους γονείς

τους από το βάρος των κοριτσιών. Παραλογίζεται. Ο νους της ψηλώνει.

Σκοτώνει νομίζοντας ότι κάνει καλή πράξη. Έχει σύγχυση αξιών μέσα στο θολωμένο μυαλό της. Νομίζει ότι έτσι διορθώνει τη φύση και τη ζωή. Λυτρώνει τους φτωχούς από την κακή τύχη που είχαν γεννώντας κορίτσια. Διορθώνει μια και καλή τους άδικους νόμους και τις συνήθειες μιας στενοκέφαλης κοινωνίας. Βοηθά τους ανθρώπους. Αποφασίζει για θέματα που ανήκουν στη δικαιοδοσία του Θεού, όπως ο θάνατος. Έχει όμως αυτό το δικαίωμα κανένας άνθρωπος, να σκοτώνει, νομίζοντας ότι έτσι σώζει τον κόσμο; Ο Παπαδιαμάντης θέτει έτσι την ηθική διάσταση στο έγκλημα.

Πίσω από τη φόνισσα βρίσκεται ένα άτομο αξιολύπητο. Ο Σκιαθίτης συγγραφέας προχωρά και άλλο πέρα από την εμβάθυνση των αιτιών ενός εγκλήματος. Σκιαγραφεί επίσης την ψυχολογία του εγκληματία όχι μόνο πριν το έγκλημα αλλά και μετά αποδίδοντας άριστα την ψυχολογία του ενόχου. Η φόνισσα, όσο και αν πιστεύει ότι εκτελεί θεάρεστο έργο, έρχονται στιγμές που

αισθάνεται τύψεις και ενοχές. Αμφιβάλλει για τις πράξεις της και φοβάται τη θεία τιμωρία. Προσπαθεί να εκλογικεύσει τους φόνους, ώστε να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στα εγκλήματά της, τις θρησκευτικές και ηθικές της αντιλήψεις. Ζητά από το Θεό να της στείλει σημάδια – τα οποία βέβαια ερμηνεύει όπως η ίδια θέλει, ώστε να φαίνονται τα εγκλήματά της θεάρεστα. Άβυσσος η ψυχή της! Ένα άτομο διχασμένο και κυνηγημένο που προσπαθεί να ξεφύγει και από την ανθρώπινη δικαιοσύνη. Εύστροφη και ετοιμόλογη προσπαθεί να αποπροσανατολίσει όσους την υποψιάζονται και να προσπαθεί να αποφύγει τη σύλληψή της από τους χωροφύλακες.

Το τέλος της βέβαια δεν αργεί να έρθει. Η Φραγκογιαννού πνίγεται στα νερά της παλίρροιας, στην προσπάθειά της να ξεφύγει από τους χωροφύλακες, που την καταδιώκουν. Ο θάνατός της λειτουργεί ως κάθαρση στην ψυχή του αναγνώστη και ως τραγική ειρωνεία. Ο συγγραφέας επιλέγει τον ίδιο τρόπο θανάτου που επέλεγε η ίδια για τα θύματά της, τον πνιγμό. Τώρα βιώνει η ίδια έναν αργό, βασανιστικό πνιγμό, καθώς τα νερά της παλίρροιας ανεβαίνουν και την πνίγουν προτού προλάβει να φτάσει στο εκκλησάκι του Άι-Σώστη για να σωθεί, ζητώντας άσυλο. Ο θάνατός της δεν έρχεται ούτε σαν τιμωρία, ούτε σαν εξιλέωση, μιας και ούτε η θεία ή η ανθρώπινη δικαιοσύνη δεν θέλησαν να αγγίξουν την επαναστατημένη ψυχή της. Ο θάνατός της ήρθε σαν θεία τιμωρία από την ίδια τη φύση.

Η θέση της γυναίκας στη Σκιαθίτικη κοινωνία

Στο προσκήνιο εμφανίζεται ο Παπαδιαμάντης που σε μια κοινωνική προσέγγιση, κατηγορεί την κοινωνία που υποβαθμίζει τη γυναίκα, τη θεωρεί κατάλληλη μόνο για το νοικοκυριό, τη χρησιμοποιεί σαν πράγμα που προσφέρεται στον άντρα της, χωρίς η ίδια να έχει προσωπική γνώμη και άποψη. Έτσι, με μια φεμινιστική ματιά ο συγγραφέας δείχνει την αδικία που ζωγραφίζεται στο πρόσωπο των γυναικών σε αντίθεση με τους άντρες. Γενικά, η γέννηση ενός κοριτσιού σε μια οικογένεια δεν ήταν χαρά αλλά μια κακοτυχία αφού ισοδυναμούσε με πολλά δεινά και δυσκολίες ιδιαίτερα σε οικογένειες με οικονομικές αδυναμίες. Κύριος λόγος που τα κορίτσια ήταν ανεπιθύμητα ήταν η ανάγκη για προίκα κάτι που απασχολούσε σε μεγάλο βαθμό τους γονείς. Φαίνεται και στις απόψεις εκείνης της εποχής πως η είδηση στον θάνατο ενός κοριτσιού δεν ήταν δύστυχος γεγονός αλλά αυτό που έλυνε τα χέρια σε πολλούς γονείς που λύτρωναν από τα βάσανα των κοριτσιών. Παρ' όλα αυτά οι γυναίκες που ζούσαν προβάλλονται υποβιβασμένες σε σχέση με το αντίθετο φύλλο όσον αφορά την αξία και την κοινωνική θέση. Σε όλη την διάρκεια της ζωής τους υπηρετούν άλλους αρχικά γονείς, ύστερα τον άντρα και έπειτα τα παιδιά και στο τέλος τα εγγόνια τους. Πέρα από το γεγονός της άδικης αντιμετώπισής τους παρουσιάζονται έξυπνες και πονηρές όπως επιβεβαιώνεται και στο έργο με τις πράξεις της

Φραγκογιαννού. Χειραγωγούν τους άντρες και έχουν το πάνω χέρι στην οικογένεια .Είναι προκομμένες αφού ετοιμάζουν την προίκα ,άξίες καθώς συντηρούν σπίτι και οικογένεια αλλά τις καταβάλλει και ένα ύφος αποφασιστικότητας ,τόλμης και γενναιότητας αφού δεν διστάζουν καν να πουν ψέματα προκειμένου να επιτύχουν έναν σκοπό. Έτσι και η ηρωίδα του Παπαδιαμάντη που την διακατέχουν όλα αυτά τολμά και δεν διστάζει να αφαιρέσει ξένες ψυχές χωρίς να έχει δικαίωμα να το κάνει.

Η έννοια της προίκας στην Σκιαθίτικη κοινωνία

Η προίκα αποτελεί έναν πολύ βασικό θεσμό εκείνης της εποχής .Σύμφωνα με το βιβλίο, υπογραφόταν προικοσύμφωνο με το οποίο ο πατέρας της νύφης συμφωνούσε με τον γαμπρό για την προίκα της κόρης του και θεωρούνταν επίσημο έγγραφο. Η βασική προίκα αποτελούνταν από σεντόνια, κεντημένα υφάσματα, ασημικά, έπιπλα, σπίτια και χωράφια, ενώ παράλληλα απαραίτητη ήταν η μετρητή προίκα. Η προίκα ήταν ευθύνη των γονιών και πιο συγκεκριμένα η μητέρα ήταν υπεύθυνη για τα υφάσματα και τα κεντήματα ,ενώ ο πατέρας για τα σπίτια, τα χωράφια και τα χρήματα. Σαν μια συμφωνία που προβλεπόταν από τον νόμο ήταν μια βοήθεια προς την γυναίκα ώστε να μην εξαρτάται πλήρως από τον άντρα της, αλλά και ως μέσο ενίσχυσης του άντρα για να αντιμετωπίσει τα οικονομικά βάρη του γάμου, σαν νόμος που τέθηκε αλλά καταργήθηκε το 1983 χωρίς να θέσει τέρμα στο θεσμό αυτό, καθώς οι γονείς συνηθίζουν ακόμη και σήμερα να ενισχύουν οικονομικά το ζευγάρι. Πιο συγκεκριμένα στο πλαίσιο της Φόνισσας η προίκα έχει ιδιαίτερη σημασία για την ηρωίδα αλλά και γενικότερα για το έργο. Η ηρωίδα θα λάβει από τους γονείς της μια ασήμαντη προίκα σε αντίθεση με τα αδέρφια της που θα πάρουν τα καλύτερα χτήματα και τα νεόχτιστα σπίτια. Αυτή η συμπεριφορά θα πικράνει βαθιά την ηρωίδα μας Φραγκογιαννού για δυο βασικούς λόγους. Το γεγονός αυτό δείχνει πρώτα την προτίμηση των γονιών της για τα αγόρια της οικογένειας και μετά σήμανε έναν υποδεέστερο γαμπρό για την ίδια καθώς για να πάρει μια γυναίκα «καλό γαμπρό» όφειλε να προσφέρει και την αντίστοιχη προίκα. Όσο μικρότερη ήταν η προίκα τόσο φτωχότερος ο γαμπρός που της αναλογούσε. Έτσι και για την ίδια την φόνισσα όπως και για τους περισσότερους γονείς ήταν πολύ δύσκολο να προικίσουν τα κορίτσια τους και το μαντάτο την γέννησης ενός κοριτσιού δεν ήταν για καλό. Η ηρωίδα δείχνει το σκληρό πρόσωπο που της επέβαλλε η κοινωνία και οι αδικίες της ζωής και είναι της άποψης πως θα ήταν προτιμότερο να μην γεννιούνται θηλυκά ή να τα πνίγουν την ώρα που γεννιούνται.